

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA BẢO TÀNG**

ĐỒ TRÍ TÚ

**DI TÍCH ĐÌNH LÀNG CẢ KHÊ NGOẠI
XÃ VĂN KHÊ- HUYỆN MÊ LINH- VĨNH PHÚC**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TỒN- BẢO TÀNG**

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: PGS.TS TRỊNH MINH ĐỨC

HÀ NỘI- 2008

MỤC LỤC

* Lời mở đầu.....	1
1. Tính cấp thiết đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	3
4. Phương pháp nghiên cứu.....	3
5. Bố cục đề tài.....	3
Chương 1: Đình Cả trong không gian văn hoá làng Khê Ngoại.....	4
1.1. Tổng quan về vùng đất Khê Ngoại, nơi di tích tồn tại.....	4
<i>1.1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên.....</i>	<i>4</i>
* Vị trí địa lý.....	4
* Điều kiện tự nhiên.....	6
<i>1.1.2. Dân cư.....</i>	<i>6</i>
<i>1.1.3. Đời sống kinh Từ.....</i>	<i>7</i>
<i>1.1.4. Truyền thống văn hóa và truyền thống cách mạng.....</i>	<i>9</i>
* Truyền thống văn hóa.....	9
* Truyền thống cách mạng.....	13
1.2. Lịch sử xây dựng và quá trình tồn tại của di tích đình Cả.....	14
<i>1.2.1. Lịch sử xây dựng đình Cả.....</i>	<i>14</i>
<i>1.2.2. Đình Cả qua các thời kỳ lịch sử.....</i>	<i>16</i>
<i>1.2.3. Các vị thần được thờ trong di tích.....</i>	<i>16</i>
Chương 2: Giá trị kiến trúc điêu khắc và lễ hội đình Cả Khê Ngoại..	23
2.1. Kiến trúc - Điêu khắc đình Cả Khê Ngoại.....	23

<i>2.1.1. Không gian cảnh quan và bố cục mặt bằng tổng thể.....</i>	<i>23</i>
2.1.1.1. Không gian cảnh quan.....	23
2.1.1.2. Bố cục mặt bằng tổng thể.....	26
<i>2.1.2. Kết cấu kiến trúc và nghệ thuật trang trí đình cả Khê Ngoại.....</i>	<i>27</i>
2.1.2.1. Tam quan.....	27
2.1.2.2. Toà Đại đình.....	29
2.1.2.3. Toà ống múống.....	37
2.1.2.4. Toà Hậu cung.....	41
<i>2.2. Hệ thống di vật đồ thờ trong đình Cả.....</i>	<i>43</i>
2.2.1. Di vật gỗ.....	44
2.2.2. Di vật đồng.....	48
2.2.3. Di vật đá.....	48
2.2.4. Di vật giấy.....	50
2.2.5. Các di vật khác.....	51
<i>2.3. Lễ hội đình Cả Khê Ngoại.....</i>	<i>51</i>
2.3.1. Thời gian và không gian diễn ra lễ hội.....	52
2.3.2. Chuẩn bị lễ hội.....	53
2.3.3. Diễn trình lễ hội.....	55
2.3.3.1. Phần lễ.....	55
2.3.3.2. Phần hội.....	59
2.3.4. Giá trị của lễ hội trong đời sống sinh hoạt của người dân Khê ngoại....	62

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị đình Cả Khê Ngoại

trong đời sống hiện nay.....	67
3.1. Hiện trạng các giá trị văn hoá tại đình Cả.....	67.
3.1.1. Hiện trạng kiến trúc.....	67.
3.1.2. Hiện trạng di vật - đồ thờ.....	68.
3.1.3. Hiện trạng lễ hội.....	69.
3.2. Những giải pháp để bảo tồn và tôn tạo giá trị văn hoá vật thể của đình Cả.....	69
3.2.1. Bảo quản, tu bổ chống xuống cấp di tích.....	71
3.2.2. Tu sửa cấp thiết di tích.....	74.
3.2.3. Tôn tạo di tích.....	76
3.3. Một số giải pháp nhằm bảo tồn các giá trị văn hoá phi vật thể của di tích.....	77.
3.4. Phát huy giá trị di tích đình Cả trong đời sống hiện nay.....	81
* Kết luận.....	84
* Tài liệu tham khảo.....	86
* Phụ lục.....	88

LỜI MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

1.1. Dân tộc Việt Nam là một dân tộc có truyền thống lịch sử - văn hoá lâu dài, cùng với quá trình đấu tranh dựng nước, giữ nước cha ông ta đã để lại một di sản văn hoá vật chất và tinh thần vô cùng phong phú và đa dạng. Trong đó văn hoá làng giữ một vị trí đáng kể trong quá khứ cũng như trong hiện tại. Nói tới văn hoá làng chúng ta không thể không nói tới hình ảnh cây đa - giếng nước - sân đình. Đình làng là sản phẩm văn hoá làng. Nó đã trở thành biểu tượng vật chất của lối sống cộng đồng, tự trị và dân chủ làng xã và bao gồm những chức năng tổng hợp, đan xen nhau như: Chức năng tín ngưỡng, hành chính và văn hóa. Qua đó phản ánh rất đậm nét đời sống tinh thần và vật chất của người nông dân trong quá khứ cũng như trong hiện tại. Trong những ngôi đình còn tồn tại đến nay lưu giữ một di sản nghệ thuật kiến trúc dân gian vô cùng quý báu. Nó là sản phẩm thuần túy, độc đáo của văn hoá làng, đậm đà bản sắc dân tộc Việt và ít chịu ảnh hưởng của các yếu tố văn hoá ngoại lai. Các giá trị văn hoá vốn có của đình làng sẽ trở nên có ý nghĩa lớn lao nếu ta đi sâu vào nghiên cứu, phân tích, bóc tách từng lớp văn hoá chứa đựng trong đó để phân nào hiểu rõ hơn về cội nguồn văn hoá dân tộc, đồng thời lựa chọn, bảo tồn và phát huy những tinh hoa truyền thống đạo đức, thuần phong mỹ tục lấy đó làm nền tảng xây dựng một nền văn hoá Việt Nam vừa mang dư âm cổ vừa mang màu sắc hiện đại.

1.2. Thôn Khê Ngoại là một vùng quê có bề dày truyền thống văn hóa và lịch sử. Trải qua quá trình lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc cùng với việc phát triển sản xuất xây dựng làng xóm, các thế hệ người dân Khê Ngoại đã chú trọng đến việc xây dựng những công trình tín ngưỡng qui mô, đặc sắc để thờ phụng các nhân vật lịch sử có công với dân với nước. Di tích Đình Cả Khê Ngoại là một trong những ngôi đình có qui mô lớn trong tỉnh Vĩnh Phúc, có giá trị về ý nghĩa lịch sử, văn hoá, thẩm mỹ cùng với sự quan tâm của các cấp các ngành từ trung ương đến địa phương cho đến năm 1997 Đình Cả đã được nhà nước xếp hạng cấp quốc gia theo Quyết định số 141 ngày 23/1/1997 của Bộ trưởng Bộ Văn hoá - Thông tin.

1.3. Mặc dù Đình làng Khê Ngoại có giá trị văn hoá, nghệ thuật như vậy, cùng với thời gian và khí hậu khắc nghiệt cũng như những ảnh hưởng của cơn lốc công nghiệp hoá - hiện đại hoá đất nước, nhận thức còn hạn chế của một bộ phận người dân đã làm di tích bị xuống cấp trầm, đồng thời làm giảm đi giá trị và những ý nghĩa vốn có của nó. Ngày nay trong sự phát triển mạnh mẽ của đời sống kinh tế, con người ta không vì sự hiện đại của khoa học kỹ thuật, của đời sống mà quên đi tất cả quá khứ. Sự tìm hiểu về cội nguồn văn hoá dân tộc là một nhu cầu không thể thiếu trong đời sống văn hoá, là sự khao khát trong mỗi con người Việt Nam nói chung và nhân dân Khê Ngoại nói riêng. Song song với sự khởi sắc về kinh tế đang diễn ra trên quy mô cả nước là sự phục hưng mạnh mẽ của nền văn hoá dân tộc. Các hoạt động văn hoá diễn ra sôi nổi, các di sản văn hoá được quan tâm tu bổ. Kinh tế thị trường đang vận hành, bên cạnh những mặt tích cực lại đang tạo ra những tiêu cực ngược chiều, đặt ra trước chúng ta vấn đề bảo tồn và phát huy di sản văn hoá dân tộc.

1.4. Trên thực tế việc nghiên cứu tìm hiểu về giá trị văn hoá Đình làng Khê Ngoại hiện nay mới được thực hiện dưới dạng một hồ sơ khoa học. Vì vậy cần tiếp tục nghiên cứu hệ thống đồng bộ và sâu sắc hơn các giá trị văn hoá được biểu hiện dưới dạng vật thể và phi vật thể để có cơ sở xác định vấn đề bảo tồn và phát huy di sản văn hoá lâu dài và có ích hơn. Xuất phát từ mục tiêu đó được sự đồng ý của khoa Bảo tàng Trường Đại học Văn hoá Hà Nội và giáo viên hướng dẫn. Cho nên em đã chọn đề tài “*Di tích đình Cả làng Khê Ngoại*” làm khoá luận tốt nghiệp Đại học chuyên ngành Bảo tồn - Bảo tàng. Hy vọng đề tài của em sẽ đóng góp một phần nhỏ vào công cuộc bảo tồn và phát huy di sản văn hoá dân tộc.

2. Mục đích nghiên cứu

- Tìm hiểu không gian văn hoá làng Khê Ngoại.
- Xác định niên đại khởi dựng đình Cả, quá trình tồn tại và các vị thần được thờ tại đình Cả làng Khê Ngoại.

- Tìm hiểu giá trị về mặt lịch sử, văn hoá, khoa học, kiến trúc điêu khắc, lễ hội□ của di tích Đình Cả Khê Ngoại.

- Trên cơ sở khảo sát thực trạng di tích, đưa ra một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy có hiệu quả giá trị di tích.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu của đề tài là di tích Đình Cả Khê Ngoại (xã Văn Khê huyện mê linh, tỉnh vĩnh phúc), nghiên cứu đặc trưng kiến trúc, điêu khắc và những giá trị của lễ hội□.

- Phạm vi nghiên cứu: Nghiên cứu khái quát toàn cảnh di tích Đình Cả Khê Ngoại trong không gian thời gian lịch sử văn hoá, xã hội□ của thôn Khê Ngoại xã Văn Khê ,huyện Mê Linh, tỉnh Vĩnh Phúc.

4. Phương pháp nghiên cứu

- Sử dụng phương pháp nghiên cứu liên ngành như: Bảo tàng học, Mỹ thuật học, lịch sử tôn giáo, dân tộc học, xã hội học, phỏng vấn sâu.v.v□

- Phương pháp khảo sát điền dã nghiên cứu di tích, vận dụng các kỹ năng quan sát, mô tả, chụp ảnh, đo vẽ, thống kê□

5. Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục và tài liệu tham khảo. Khóa luận có cấu trúc được chia làm 3 chương như sau:

Chương 1: ĐÌNH CẢ TRONG KHÔNG GIAN VĂN HOÁ LÀNG KHÊ NGOẠI.

Chương 2: GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC ĐIÊU KHẮC VÀ LỄ HỘI DI TÍCH ĐÌNH CẢ.

Chương 3: BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ CỦA DI TÍCH ĐÌNH CẢ TRONG ĐỜI SỐNG HIỆN NAY.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trần Lâm Biên(2001), *Trang trí trong mỹ thuật của người Việt*, Nxb Văn hoá dân tộc, Hà Nội.
2. Nguyễn Văn Cương(2006), *Mỹ thuật đình làng Bắc bộ*, Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội.
3. Nguyễn Đăng Duy, Trịnh Minh Đức(1993), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hoá*, Trường Đại học Văn hoá Hà Nội.
4. Trịnh Minh Đức(Chủ biên), (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hoá*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.
5. Lê Thanh Đức(2001), *Đình làng miền Bắc*, Nxb Mỹ Thuật, Hà Nội.
6. Nguyễn Duy Hình(1999), *Tín ngưỡng thờ thành hoàng làng Việt Nam*, Nxb Khoa học — xã hội, Hà Nội.
7. Hồ sơ xếp hạng di tích đình Cả Khê Ngoại(1997), Sở Văn hoá thông tin Vĩnh Phúc.
8. Hà Thế Hùng(1997), *Lễ hội và danh nhân lịch sử Việt Nam*, Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội.
9. Phạm Mai Hùng(2003), *Giữ gìn và phát huy di sản văn hoá dân tộc*, Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội.
10. Nguyễn Phi Hoanh(1970), *Lịch sử Mỹ thuật Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
11. Phan Khanh(1992), *Bảo tồn - di tích lễ hội*, Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội.,
12. Khoa Bảo tàng, trường Đại học Văn hoá Hà Nội(1990), *Cơ sở bảo tàng*, tập 1- tập 2- tập 3.
13. Vũ Tam Lang(1999), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb Xây dựng Hà Nội.
14. *Lịch sử Đảng bộ xã Văn Khê*(1998), Nxb chính trị Quốc gia, Hà Nội.

15. Luật Di sản Văn hoá và văn bản hướng dẫn thi hành(2001), Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
16. Nguyễn Thị Minh Lý(Chủ biên), (2004), *Đại cương về Cổ vật ở Việt Nam*, TRường Đại học Văn hoá Hà Nội.
17. Phan Ngọc(1998), *Bản sắc văn hoá Việt Nam*, Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội.
18. Tài liệu dịch: *Ngọc phả, sắc phong*, □ của đình Cả Khê Ngoại.
19. Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Kự(1998), *Đình Việt Nam*, Nxb thành phố Hồ Chí Minh.
20. Nguyễn văn Tiến(2004), *Chùa Thầy*, Nxb khoa học- xã hội.
21. Chu Quang Trứ(2000), *Giá trị văn hoá dân tộc trong tín ngưỡng tôn giáo*, Nxb Mỹ thuật, Hà Nội.
22. Chu Quang Trứ(2003), *Kiến trúc dân gian truyền thống Việt Nam*, Nxb Mỹ thuật, Hà Nội.
23. Lê Trung Vũ(1992), *Lễ hội cổ truyền*, Nxb Khoa học — xã hội, Hà Nội